

Program nauczania edukacji dla bezpieczeństwa

„Żyję i działam bezpiecznie”

Jarosław Słoma

Wydawnictwo Nowa Era 2022r.

Przygotowanie społeczeństwa do przetrwania w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń oraz edukacja na rzecz zapobiegania ich powstawaniu to istotne zadania instytucji państwowych. Najbardziej efektywny jest system edukacyjny, bo uczestniczą w nim wszyscy obywatele, objęci przecież obowiązkiem szkolnym, a wiedza zdobyta w szkole jest wykorzystywana na późniejszych etapach rozwoju osobistego. Edukacja dla bezpieczeństwa realizowana w szkołach ponadpodstawowych to kontynuacja kształcenia zapoczątkowanego w klasie ósmej szkoły podstawowej. Jej realizacja jest ukierunkowana na usystematyzowanie i utrwalenie wiedzy, z jednoczesną troską o wprowadzenie elementów nowych, zwiększających atrakcyjność zajęć, co może wpłynąć na rozwój zainteresowań uczniów.

Program nauczania edukacji dla bezpieczeństwa w zakresie podstawowym pozwala zrealizować wszystkie zagadnienia zapisane w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. 2022 r., poz. 1705) w czasie określonym w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla szkół publicznych (Dz.U. 2017 r., poz. 703).

Edukacja dla bezpieczeństwa dla uczniów inspiracją do poznawania wielu zagadnień historycznych i współczesnych, cywilizacyjnych, technologicznych i społecznych. Daje przy tym wszystkim uczniom możliwość nieskrępowanego rozwoju własnych zainteresowań i odnoszenia sukcesów. Jest także narzędziem rozwijania ich zainteresowań i planowania własnego rozwoju. Program opisuje wszystkie treści kształcenia (wymagania szczegółowe) zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla edukacji dla bezpieczeństwa w szkołach ponadpodstawowych. Zgodnie z zawartą w niej dyspozycją szczególny nacisk położono w programie na kształcenie umiejętności praktycznych, zwłaszcza w zakresie ratownictwa, edukacji obronnej i udzielania pierwszej pomocy. Sprzyja to kształtowaniu pożądanых społecznie postaw (altruizmu, humanitaryzmu, empatii) i wyrabianiu poczucia odpowiedzialności za własne działanie, pewności i zdecydowania w podejmowanych czynnościach (nie tylko ratowniczych), a także wszechstronnemu rozumieniu procesów społecznych na gruncie historycznym, socjologicznym, politycznym, społecznym i jednostkowym. Bardzo ważne

jest również zapewnienie uczniom swobody wypowiedzi, z zachowaniem bezpieczeństwa emocjonalnego, kultury i taktu. Dynamika rozwoju cywilizacyjnego, widoczna w obrębie bezpieczeństwa jednostkowego, grupowego (państwowego, międzynarodowego) i ujmowanego globalnie, jest wyznacznikiem konieczności ustawicznego kształcenia kadry pedagogicznej, aby zagwarantować uczniom aktualne, rzetelne i wiarygodne informacje. Zmieniają się bowiem nie tylko systemy geopolityczne, ustroje państwowe, instytucje państwowe i kompetencje władz; zmienia się wszystko wokół nas: system prawny, sojusze i konteksty (m.in. historyczne i moralne).

Materiały do realizacji programu nauczania

Realizację programu nauczania edukacji dla bezpieczeństwa umożliwią ściśle z nim skorelowane podręcznik oraz nowoczesny zeszyt ćwiczeń—opracowania zawierające, oprócz typowych zadań, także ćwiczenia do rozwiązywania bezpośrednio w klasie lub w ramach zadania domowego albo jako forma samokształcenia i samokontroli podręcznika. Pracę ułatwią materiały zamieszczone na stronie Dlanauczyciela.pl: scenariusze wybranych lekcji, karty pracy, sprawdziany, plan wynikowy, przedmiotowy system oceniania i rozkład materiału. Wydawca systematycznie przygotowuje również multimedialne środki dydaktyczne (animacje, filmy, plansze interaktywne) ułatwiające realizację zajęć, skupiające uwagę uczniów, pobudzające wyobraźnię i inspirujące do kreatywności.

II. Cele kształcenia i wychowania

Ogólne cele kształcenia

I. Bezpieczeństwo państwa.

II. Przygotowanie do działań ratowniczych w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (wypadków masowych i katastrof).

III. Podstawy pierwszej pomocy.

IV. Edukacja obronna.

Szczegółowe cele kształcenia

a) przekazanie uczniom niezbędnej wiedzy w zakresie przygotowania instytucji państwa do działań w sytuacjach kryzysowych,

b) wyposażenie uczniów w wiedzę i umiejętności niezbędne do skutecznego działania w sytuacji zagrożenia oraz podejmowania działań zapobiegawczych, c) przygotowanie uczniów do udzielania poszkodowanym pierwszej pomocy możliwej w określonych warunkach,

d) kształtowanie u uczniów postaw gotowości do niesienia pomocy potrzebującym, humanitaryzmu i empatii,

e) rozwijanie u uczniów zdolności organizatorskich i komunikacyjnych oraz umiejętności przywódczych.

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

Kształtowanie wiedzy i umiejętności uczniów:

- ▶ rozwijanie ciekawości poznawczej oraz zainteresowań w zakresie obronności, bezpieczeństwa, ratownictwa i ochrony zdrowia;
- ▶ kształtowanie umiejętności odnajdywania związków przyczynowo-skutkowych analizowanych wydarzeń i planowanych działań;
- ▶ przewidywanie realnych trudności i zagrożeń w realizacji zaplanowanych działań;
- ▶ trening umiejętności samodzielnej obserwacji, analizy oraz interpretacji zjawisk i procesów społecznych w obrębie zainteresowań przedmiotu;
- ▶ przedstawienie wybranych odkryć naukowych, wynalazków i nowatorskich technologii oraz przygotowanie do samodzielnego zdobywania wiedzy na temat postępu cywilizacyjnego w tym zakresie;
- ▶ wzmacnianie uczucia szacunku dla innych osób – ich zdrowia, życia, godności i pracy;
- ▶ wzbudzanie poczucia odpowiedzialności w obszarach: zdrowia, życia, bezpieczeństwa.

Kształtowanie osobowości uczniów:

- ▶ wyrabianie zdolności samodzielnego, logicznego i krytycznego myślenia;
- ▶ kształtowanie umiejętności wyszukiwania i oceny źródeł informacji;
- ▶ doskonalenie umiejętności selekcji, przechowywania i odpowiedniego wykorzystywania zdobytych informacji;
- ▶ kształtowanie umiejętności przekazywania samodzielnie zdobytej wiedzy, argumentowania i dyskusowania.

Zachęcanie uczniów do zdobywania rozszerzonej wiedzy:

- ▶ rozwijanie zainteresowania przedmiotem z wykorzystaniem zagadnień omawianych w zakresie podstawowym;
- ▶ proponowanie pozalekcyjnej i pozaszkolnej aktywności w obrębie przedmiotu (kluby, koła, organizacje i stowarzyszenia, zawody itd.)
- ▶ odnoszenie się w trakcie procesu dydaktycznego do ciekawych przykładów, zjawisk i oryginalnych rozwiązań, których zrozumienie i pełne wyjaśnienie jest możliwe dopiero po zgłębieniu i poszerzeniu wstępnej – ogólnej informacji;
- ▶ proponowanie lektury ciekawych pozycji wydawniczych, publikacji zwartych, artykułów i prac naukowych, filmów dokumentalnych, fabularnych itd.;
- ▶ przekazywanie informacji o zawodach, które wymagają kompetencji związanych z przedmiotem, o kierunkach studiów w tym zakresie i możliwych (proponowanych) ścieżkach rozwoju osobistego w powiązaniu z zainteresowaniem przedmiotem.

III. Rozkład materiału nauczania

29 lekcji i dodatkowo 2–4 lekcje do dyspozycji nauczyciela

Lp.	Temat	Liczba godzin	Zagadnienia
1.	Alarmowanie i ewakuacja	2	• system wykrywania i alarmowania, aplikacje systemów ostrzegania o lokalnych zagrożeniach • rodzaje alarmów i sygnałów alarmowych • zasady zachowania po ogłoszeniu alarmu • ewakuacja w szkole – ogólne zasady ewakuacji z budynków • ewakuacja ludności, zwierząt i środków materiałowych • zasady zaopatrzenia ludności ewakuowanej w żywność i wodę • przeciwdziałanie panice

2.	Podstawowe wiadomości z zakresu pierwszej pomocy	1	• obowiązek (prawny i moralny) udzielania pierwszej pomocy • łańcuch przeżycia • rola układu oddechowego, układu krążenia i układu nerwowego w utrzymywaniu podstawowych funkcji życiowych • stan nagłego zagrożenia zdrowotnego, przyczyny szybkiego pogorszenia stanu zdrowia lub zagrożenia życia • aplikacje telefoniczne przydatne w ratownictwie • apteczka pierwszej pomocy
3.	Postępowanie na miejscu zdarzenia	1	• bezpieczeństwo: świadka, ratownika, poszkodowanych, miejsca zdarzenia • środki ochrony osobistej dla ratownika • bezpieczne zdejmowanie rękawiczek jednorazowych • wzywanie profesjonalnej pomocy – numery alarmowe, treść komunikatu • transport poszkodowanych • wywiad SAMPLE
4.	Pomoc osobie nieprzytomnej	2	• ocena przytomności poszkodowanego • przyczyny i objawy utraty przytomności • przewracanie poszkodowanego na plecy (jeśli leży w innej pozycji) • udrażnianie dróg oddechowych • ocena oddechu • pozycja bezpieczna • ochrona termiczna i kontrolowanie stanu poszkodowanego • pierwsza pomoc w przypadku omdlenia
5.	Resuscytacja krążeniowo-oddechowa	2	• definicja resuscytacji krążeniowo-oddechowej • przyczyny i typowe objawy NZK • podstawowe zabiegi resuscytacyjne u dorosłych, dzieci i niemowląt (algorytm)

			• obsługa automatycznego defibrylatora zewnętrznego (AED)
6.	Ciało obce w organizmie	1	• pierwsza pomoc w przypadku zadławienia u dorosłych • pierwsza pomoc w przypadku zadławienia u niemowląt i dzieci • zapobieganie zadławieniom u dzieci • ciało obce w: oku, uchu, skórze • opatrywanie rany z ciałem obcym
7.	Tamowanie krwotoków	1	• rodzaje ran i krwotoków • wstrząs krwotoczny • opatrunki osłaniający i uciskowy w obrębie różnych części ciała • bandażowanie • środki zastępcze służące do opatrywania ran
8.	Urazy kości i stawów	1	• typowe objawy urazów kości i stawów • opatrywanie złamań, skręceń i zwichnięć • sposoby unieruchamiania kończyn za pomocą bandaża, chusty trójkątnej, dostępnych materiałów • postępowanie ratownicze w przypadku urazów kręgosłupa • zapobieganie urazom przy pracy, w sporcie i podczas rekreacji
9.	Oparzenia i odmrożenia	1	• oparzenia termiczne i chemiczne – okoliczności, objawy, pierwsza pomoc • udar słoneczny i udar cieplny –objawy, pierwsza pomoc • wychłodzenie i odmrożenie–przyczyny, pierwsza pomoc • zapobieganie oparzeniom (środowisko domowe, małe dzieci)
10.	Inne groźne przypadki	2	• pierwsza pomoc w przypadku: zawału serca, udaru mózgu, napadu padaczkowego, hipoglikemii, hiperglikemii, zatrucia (pokarmowego, gazem,

			środkami psychoaktywnymi, alkoholem, lekami), tonięcia, porażenia prądem, ukąszenia, użądlenia, wstrząsu anafilaktycznego, astmy
11.	Rodzaje zagrożeń i ochrona przed nimi	1	• zagrożenia czasu pokoju i czasu wojny • klasyfikacja zagrożeń ze względu na podmiot(zagrożenia bezpieczeństwa osobistego i zbiorowego) i źródło zagrożeń • systemy zapewniające bezpieczeństwo wewnętrzne: Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy, Państwowe Ratownictwo Medyczne; rola i zasady funkcjonowania PSP i PRM • zadania OSP, GOPR, TOPR, WOPR itp.
12.	Pożary	1	• zagrożenia pożarowe w domu i szkole • typowe zagrożenia zdrowia i życia w czasie pożaru • postępowanie na wypadek pożaru • rodzaje i zasady użycia podręcznego sprzętu gaśniczego • sposoby gaszenia najczęściej występujących pożarów
13.	Powodzie i inne zagrożenia naturalne	1	• typowe zagrożenia zdrowia i życia w czasie powodzi • postępowanie na wypadek powodzi • zagrożenie lawiną • intensywna śnieżycą • upały • wichury
14.	Zagrożenia terrorystyczne i cyberprzemoc	1	• pojęcie terroryzmu • przykłady skutków użycia środków: chemicznych, biologicznych, wybuchowych • zasady zachowania w czasie ataku terrorystycznego • cyberprzemoc • zagrożenia w szkole • cyberzagrożenia w wymiarze cywilnym

15.	Zagrożenia promieniotwórcze i skażenia	1	• oznaczenia substancji toksycznych i miejsc ich przechowywania • zasady postępowania w razie awarii instalacji chemicznej, środka transportu lub rozszczelnienia zbiorników z substancjami toksycznymi • wpływ środków promieniotwórczych na ludzi, zwierzęta, żywność i wodę • zastępcze środki ochrony dróg oddechowych i skóry • zabezpieczanie żywności i wody przed skażeniami • zabiegi specjalne i sanitarne • odkażanie, dezaktywacja, dezynfekcja, deratyzacja
16.	Wypadki i inne zagrożenia spowodowane działalnością człowieka	1	• wypadki komunikacyjne • katastrofy budowlane • wyciek gazu z instalacji w budynku mieszkalnym • znalezienie niewypału lub niewybuch
17.	Bezpieczeństwo państwa	1	• geopolityczne, militarne i gospodarcze aspekty bezpieczeństwa państwa • elementy składowe systemu bezpieczeństwa, jego instytucje • zadania prezydenta, parlamentu i rady ministrów w dziedzinie obronności • zarządzenia wydawane w związku z kryzysem, stany nadzwyczajne • formacje służb mundurowych zapewniających bezpieczeństwo państwa • zadania i kompetencje władz samorządowych w dziedzinie obronności • świadczenia obywateli na rzecz obronności
18.	Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej	1	• zadania, struktura, wyposażenie i uzbrojenie Sił Zbrojnych RP • stowarzyszenia i organizacje działające na rzecz obronności • Wojska Obrony Cyberprzestrzeni

19.	Ochrona ludności i dóbr kultury oraz obrona cywilna	1	• Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca • Wybrane regulacje międzynarodowego prawa humanitarnego • Konwencje haskie i genewskie • Zadania i podstawy organizacji obrony cywilnej • Ochrona dóbr kultury
20.	Reagowanie w sytuacji zagrożenia działaniami wojennymi	1	• Ograniczenia organizmu ludzkiego związane z brakiem snu, wody i pożywienia oraz wpływem czynników atmosferycznych na możliwości przetrwania • Zjawisko paniki i sposoby jej przeciwdziałaniu • Środki podręczne do zwiększenia szans przetrwania • Możliwości pozyskania wody i pożywienia występujące w środowisku naturalnym
21.	Czy w sieci jest bezpiecznie?	1	• Zasady identyfikacji podstawowych zagrożeń cyberbezpieczeństwa zawarte w ustawie z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa oraz dokumentach NATO • Określenie ról w czasie współdziałania układu militarnego z podmiotami układu pozamilitarnego
22.	Szkolenie strzeleckie	3	• Zasady składania i rozkładania broni • Wykonanie strzelania z użyciem broni: kulowej, pneumatycznej, replik ASG, przy wykorzystaniu strzelnic wirtualnych albo laserowych